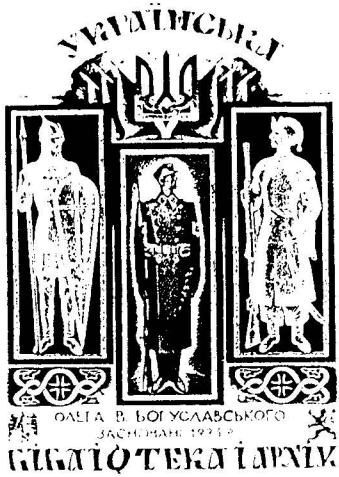

Петро Карпенко-Криниця

СОЛДАТИ МЛОГО ЛЕГІОНУ

ПХ

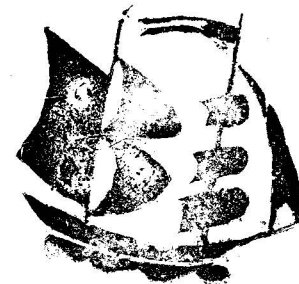

ПЕТРО КАРПЕНКО - КРИНИЦЯ

СОЛДАТИ МОГО ЛЕГІОНУ

(1945—1946)

diasporiana.org.ua

В И Д А В Н И Ц Т В О
О Р Л И К
Ч І К А Г О

Petro Karpenko-Krynyzya
THE SOLDIERS OF MY LEGION
Poetry in Ukrainian Language

Обкладинка мистця
ПЕТРА ХОЛОДНОГО

Друк. „Прометей”— 13824 Jos. Campau Ave. Detroit 12, Mich.

Серце кинувши в шторми і штилі,
Ми в обличчя плюєм сатані,
І незрушно на тонни, на милі
Розраховуєм дні.

О. В л и з ь к о
Треба служити нещадному Богу,
Богу тривоги на чорних путях.

Н. Г у м і л ь о в

ПУТЬ ВІРНИХ

На грані смерти й благ життя зваблених
Їх душ багаття сліпить кожен зір,
Бо їхній світ — предикі шторми й зливи
В юдолі зла й облуд тупих шальвір.

Немає й є вони, безстрашні, всюди —
Солдати волі, краю вірна рать:
В заглиб'ях шанців, міст і сіл спорудах...
А скрізь, де треба — стежі їх стоять.

Коли ж лунає крок — прямий і віщий
На бруках площ, ховських проходах брам —
Зухвалий день, що снить про грози й хвищі,
Їм б'є чолом, як раб своїм панам.

В них щастя зблиск, мов знадна синь оази,
Мов сонця скрес — цвіте в бездоньочах...
Їх зброя все: пістоль, рушниця, м'язи...
Святих змагань жорстокість — їхній шлях.

Вони, грудьми рвучи сплетіння хащів,
Ідуть плече-в-плече, і кожну мить
Готов з них кожен в чорну ринуть пащу,
Щоб власним тілом звіра задушить.

Для них, що завжди й скрізь на все готові,
Що бачать путь в безпутті злих завій,
Немає слова „відступ” здавна в мові —
Тверда їх мова і наказ твердий!

Такими йдуть вони, суворі й добрі —
Нового дня, нових відслон пролог.
Пливе назустріч їм шарлатний обрій,
А з ними блиск мечів, і з ними — Бог.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Хто землю кохає, зріднившись навічно з нею,
Як сонце із небом, як весни із зеленню шат,
Той пристрасним палом любови своєї
Тарасові брат.

Коли ти карашся й муки сприймаєш гордо,
Не знаючи зради, і віра, як дума стара,
Готова над смертю твоею дзвенить акордом —
Шевченко в тобі не вмира.

Звитяжець-душа гайдамацька, що встав на ката,
Що впень вирізає нікчем'я від страху бліде,
Що волю купує ціною своєї страти —
Тарасовим шляхом іде.

Коли тебе, друже мій вірний, становлять „к стенке”,
Та прапор твій інші несуть у майбуття нове —
Це значить живе наш пророчий Тарас Шевченко
І надія наша живе.

О. О Л Ь Ж И Ч

Схвильовані й ніч і я.
Кімната, немов хурдига.
Розкрита ізнов твоя
В руках моїх книга.

І очі, що п'ють слова,
Горять, як суцвіття грані.
Пророк ожива...
Камінні мости незнані...

І кличуть не люди — міць,
Що славиться нині...
Співає у хорі ялиць
Розсипана щедрість ріні,

І місяць, корсарський ніж,
Доріг розтинає смуги...
А тіло горить жаскіш,
Пойняте вогнем недуги.

Очам так замало слів,
Рукам, що душили б — книги...
О, дикий вогонь, мов гнів!
О, холод, мов дотик криги!

І ось пів на третю б'є.
Ти входиш в мою кімнату,
Ти гладиш чоло мое,
Як брату.

Потрощених ласку рук
Я чую на власній скроні
І пекло здоланих мук
Твоїх у звірів полоні.

І вже я не хворий, ні —
Готов на найвищу пробу.
Ти ж поруч, як поклик днів,
Живий — не воскреслий з гробу.

Дай руку мені свою,
Безсмертя в віках достоен,
Незламний в житті й бою —
Поет, археолог, воїн!

О С Т А Н Н І Й П О Є Д И Н О К

Шанки з голів, на струнко стати,
Диште тихіш:
Про жінку, поетку, солдата —
Олену Телігу вірш!

Димом гарячим вітер віяв,
Вітер сторіч.
І спать не могли ані Київ,
Ні Ти у ту ніч.

Місто було в підвалі смерти,
В пазурах, де
Хотіли б і душу Твою роздerti
Вандали СД.

Місто було з Тобою,
Вичувши бій,
Та іспит останній двобою
Сам Бог доручив Тобі.

Кат, переступивши поріг камери:

— Прекрасна... Олена прекрасна...
Історія знає таку.—

Звернувшись до неї: — Завчасно
Ти Краків на кладку хитку,

Що йде через прірву, змінила.
Навіщо мінять було день
На ніч, що розпачливо крила
Просторить над Києвом, де...

Революціонерка:

— Тут плюнуть тобі б у лице,
Та відповідь маєш на це:
Прийшла в новочасну я Січ,
Лямпаду світити у темну ніч!

Кат:

— О, знаєм, і приймеш заплату
Із рук, бунтівлива, моїх:
У душу п'ять куль розпрокляту...—
У відповідь — сміх,
Їдкий, непідроблений сміх.

Катові жарко.
Біється кат.
Він вороном чорним прокаркав
Над нею, як смерти брат,

Тільки ж не має ляку жінка.
Очі — гаряча квіть.
Як сміє вона, ось оця українка,
Тепер не тремтять?

Кольта шукають руки...
Пані Олено!..

Хитнулися київські бруки,
Як повинь шалена.

Раптом у серці сил немає —
Господа дар...

І с т о я ч и гордо вмирає
Товаришка Жанни д'Арк.

Камера. Смерти зла печера.
Тиші холодний дзвін.

Подумав, затримавшись, кат іще раз
І хто ж переміг: вона чи він?

С Л О В О П Р О П О З И Ч А Н Ю К А

Сходить сонце гарячо-принадливу повинь розлити,
Повинь брондзи, що сліпнеть. Палає на вітті роса.
Ярко різьбляться речі, І вже ось на вулиці діти
Глушать криком безжурним прозорі, як скло, небеса.

Зріє юність, не сонцем — твоею налита снагою,
П'ють дитинні уста, як і ти, найміцніше тепло.
Значить зміна росте і гроза ненароджена бою
Вперто снить про весілля криваве, що ще не прийшло.

Вітер груди холодить підпільнику, мацає скроні,
Рани свіжої кров затамовує вітер-бунтар.
Перше рівне зідхання — і сполохи заграв червоні
Тьмяно квітнуть в очах, ніби стовпища хижих примар.

Друг, незнаний тобі, устає, бо напоєм цілющим
Вітер спрагу вгасив, міць дихання зберігши твого.
І вже чую упевнені кроки крізь тьмавість і хлющі,
Бачу ти — не підпільник, вертаєшся з бою свого.

В'язня вкинули в камери клітку, забризкану кров'ю.
В'язень гасне. Зашерхлі уста простогнали: води!
Тільки крапля, ковток — і помалу приходить здоров'я,
Кріпне тіло побите і сну зацвітають сади.

Так, він буде, він видержить допитів муку чортячу,
Стане піснею, дивом казковим нев'янучих зел:
Має в'язень твою, непокірного роду удачу,
Пригощався водою із винницьких ярих джерел.

Тане сонце, вітри засинають, туманяться води,
Тужить криком нечутним земля, очманіла від мук.
Тільки ж, чуєте? Сняться землі непочаті походи,
Дише радісно ніч, прочуваючи мідяний гук.

З пащі ночі зрадливої ранку назустріч, як долі,
Звичним кроком, з душею і серцем, і зором твоїм
Горду славу Шугай крізь байраки несе захололі
Й нашу варту у місті тримає Чубенко Устим.

ІЗ ЗОШИТА ПІДПІЛЬНИКА

I

Розкриймо вікна, вслухаймось як дише,
Підводиться, захрясла у крові.
Тихіше ж, тихше,
Щоб ран відчуть пробоїни живі.

Розкриймо очі: зганьблені святині
Рудий проймає дим.
І крик дітей, і сльози материні,
І все — гріхом оправдане яким?

Огляньмось: тіло мучиться в стожарах,
Криваве тіло, здобич степова...
Ой, кари, кари, кари! —
Справля бенкет новітня татарва.

Лихі стрясають просторінь літаври,
Кістки на тирлі гульбища і сміх,
І п'яно-хижий погляд Мінотавра
Шукає жертв нових.

О, Боже, скинь же в чортову геєнну
Усіх, як стадо д'явольське, як гній,
Хто з нас повторить заповідь смиренну,
Яку ти дав рабам своїм: — Не вбий!

II

Спитаю у вітра, старого прибуду,
Що тугу в просторах висурмлює й гнів:
— Хто каторжні нори Сибіру запрудив,
Невинною плоттю людською набив?

Карельські, Колимські, Далекого Сходу —
Хто нетрі, де шкїриться згуба жива,
Труною зробив для бездольних народів? —
І вітер одкаже: — Я знаю: Москва!

Спитаю у сонця, гарячого друга:
— Хто в пащах в'язниць, сутеренах сирих,
Упившись злом нелюдської наруги,
Катує братів-сонцелюбів моїх?

Хто краде в них казку привабного світла,
Роки хто, як нить золоту, обрива,
Хто юність гвалтує, іще нерозквітлу? —
І сонце одкаже: — Я знаю: Москва!

Спитаю в землі, що дуднить споконвіку
Громами походів, столунням боїв:
— Хто крові розлив незагачені ріки
І кров'ю лани, мов дощем, напоїв?

У древній земля опанчі похмурніє
І оповідь буде предовга мені —
Предстане оточений ордами Київ...
Полтава... Історії чорної дні...

Прокотиться Вчора оглушливим громом
І буде хлющати Сьогодні в крові...
Страшніше за пекло Гомори й Содому,
За Дантове пекло — свавілля Москви.

Мій друже, що вмїєш цїнити непокору:
Коли ти шепочеш молитви слова,
Як вечора тїнь запада яснозора,
Чи рано встаєш, пам'ятай же що ворог,
Найбїльший твій ворог — Москва!

III

Деся рвуться стрільна, і стоїть розпука крику.
В снігах цвітуть криваві вирви, як вогонь.
Гудуть пожежі, у ровах ячать каліки,
Востанне неба бачачи долонь.

Висять, гойдаючись, на мертвих площах трупи,
Як символ прапора, що свастику підніс.
Повзуть гармати й танки. Висне коней тупіт
І скрип важких, переважно кованих коліс.

І кожний день встає, як мрець, і, зблідлий, гасне
Під вітру крик, що скаженіє наче звір.
І все ж так хочеться сказати: життя прекрасне!
І жити хочеться всьому наперекір.

IV

Примусь свій мозок, серце, нерви, руки
Служить тобі в останній час біди...

Р. К і п л і н г

Не прагни втечи і спокою,
Коли гуде водовороть,
Що хоче кинути тобою,
Пустить за лютою водою,
В безодні чорній побороть.

Приймай розбурхане свавілля
Новим пробудженням зусиль!
І хай, мов трунок на похмілля,
На потім лишиться твій біль.

Відійдуть спізненим привидням
Усі докори, всі жалі,
Коли гучатиме повіддя
В тобі окресленім руслі.

І буде небо неокрає,
І в небі будуть голуби,
Ти вперше сам себе пізнаєш,
Ти грім безодні покохаєш,
Відкривши мужність у собі.

V

Серед поразок, рейдів до знемоги,
Серед мізерних буднів суєти,
І навіть марень, снів і мрій убогих
Чиєїсь самоти —

Прозорість дня візьмим собі на спогад
В глибоку душу, щоб без каяття
Незрушно й щиро вірить, як у Бога,
У світлий образ повного життя,

Бо я, і ви, і далі хто там,
На сірім полі виораних літ
Прийшли, щоб кров'ю власною і потом
Творити світ.

VI

Не вірте, що помру, коли погасне
В очах моїх розсяяна блакить,
То тільки нерозгаданість дочасна
Захоче, як щоденно, обдурить.

Щумітиме протяжно завірюха,
Остуджуючи груди бунтарям —
Моє зідхання — й мовкнутиме глухо,
Як зійде, рожевіючи, зоря.

Бона перепливе у високості —
Душа моя — мігичний океан,
І кров перекликатиметься в бростях,
І смуток мій обернеться в туман.

Чи з вас хто спом'яне на крутовертях,
В проваллях, у розпатланій імлі,
Та з ордером прийшовши на безсмертя,
Я буду невідступно на землі!

VII

Прошивши млу космічну, в царстві Ірода зоря
Застрягла вістрям гострого меча у високості.
Даремно лють кипить, лихих очей костри горять:
По всіх шляхах і на подвір'ях селищ — хижі гості.

Даремний бунт зусиль, щоб страх мулький перебороть
Царю у домі ветхому своєму —
Ще буде кров, невинна й чиста муки прийме плоть,
Та вже нова зоря віщує ранок Вифлеему.

У яслах — іший світ. Інакше дише далечінь.
І чують люди й небо, і земля — прийшов Месія.
Радійте, спраглі істини! Над ним небес глибинь
І мати схилена, Марія.

І дня скравки уже спахають десь за сном долин,
Земля ще в сні шамшить, як передвістя урочите...
Ой, швидше б, швидше день — не тьми задушливий
[полин —
Твій День і нашого жадання День, Ісусе Христе.

ПАРАБЕЛЮМ ЛАРИСИ ГУК

I

Він у мене тепер у руці...
Форальберзька за вікнами ніч.
І вітри — із дороги гінці
Шелестять про недавнє мені.

Я в шкатулку мовчання слова
Положив би о пізній порі,
Тільки ж образ твій знов ожива
Я ось бачу: стоїш, як жива,
І шепочеш мені: „Говори!”

II

І уже облітає пофарблене осінню листя
На холодні панелі, по ливні, що рантом уцух.
Заколисане вітром, куняє глухе передмістя
Трударів і гульвіє, і черниць непорочних, і шлюх...

Ріг провулку... Над сонню розхрестя байдужо-самітна,
Як мигтючий павук, розпустивши від себе дроти,
Електрична, замислившись, лямпа узорито квітне,
Ніби маку головка на ниві німій темноти.

Прокричав паровоз, і вагони, стукочучи гулко,
Покотилися далі на край опівночі — до дня.
І тоді ворухнулася постать на розі провулку
Прозираючи зарослі тіней бліді навмання.

І, здалося тоді, став нервово-напруженим спокій,
Ніби в душу і серце живе обернувся й застиг.
І коли десь почувись — вони наближались — кроки
В них заслухались: брук і колони каштанів густих,

І захована постать. Годинник рука її в мить цю
Підняла до очей. Фосфоричні (— Так, він, бо пора! —)
Пломенілися стрілки, й долоня гарячою міццю
Руків'є парабелюма стисла в кишені нараз.

Як метелик на цятку вогню, поспішала людина
На порожнє розхрестя, засіяне світлом рудим.
Вже ось видно-її. Ось вона зупинилась. Хвилину
Роздивляється й ніби не знає іти їй куди.

І не знає людина, цього вже напевно не знає,
Що у неї премічно вп'ялися очей янтари,
Що захована постать так близько її розглядає,
І хвилюється чомсь, як тополя в грозу на зорі.

(...Над лісом: порання у гулі
Шарахнулось... Перстень затискувавсь чорних
[погонь...

І в тіло ворожа впивається куля...

І в тілі — розлився вогонь...

Над нею: сірїнь волохата
І профіль обличчя чіткий...

— Дострілить? Не варто тебе стріляти..
Спитала очима: „Ти свій?..”

Двоїлись дуби... І причалу
Шукала зелена по лісу луна..
Повстанці ішли на прорив. І ясна
В її наголов'ї стояла
Весна...)

**І ось в профіль захована постать вглядалась людини,
Що, черкнувши сірник, до цигарки в устах піднесла.
На обличчя яскравого сполоху впала плямина,
І обличчя було, як тоді, за овалом стола.**

(...За вікнами хурта, за вікнами сніг.
За вікнами сліду немає доріг.

Після допитів — біль різкий..
В голові, що важка й п'яна —
Дзвін.
За столом, проти неї, в чужій
Уніформі капітана —
Він.

— Так от що... Я з Умані теж... Повіриш?..
І мушу тебе у расход пустити..
Все 'дно як назвеш нас — кати, блюзніри,
Бандити...

Що можу — одно лиш: тобі подати
Не руку — драбину в життя із смерті.—
Притишено: — вмієш тікати?
Світанок. Година четверта.

Я хочу додати
(І очі вп'ялися у неї гострі)
На п'яту —
Призначено розстріл. —

Після допитів — біль різкий...
В голові, що важка й п'яна —
Дзвін.
За столом, проти неї, в чужій
Уніформі капітана —
Він.

За вікнами хурта, за вікнами сніг.
За вікнами сліду немає доріг...)

Затягнувшись димом цигарки, людина раптово
Повернула в провулок. І тиші прищулилась мить.
Лиш не постріл — зависло відлуння дівочого слова:
— Зупиніться!.. Спиніться!.. Я хочу... У вас... Прику-
[рять...

III

Розжарений день стояв над парком,
Немов провокатор, дідька з'ява.
— Сьогодні на правду жарко...
Ну, слухаю, в чому справа?

— Друже провідник! Я прийшла розказати... Це діло...
Я знаю його... І провина...
— Сміло! Ну, і баба ж... Хвилюєшся? Просто і сміло!
Ти ж типу нового людина.

Дух, що пориває!.. Де ж льогіка, прошу, коли ти
„На грані світів двох” не Гуком —
Шепотом зістала. Ну, й думаєш Край сим звільнити?
Ні, гуком! І стуком!! І грюком!!! І буком!!!

— Будь ласка — цигарку...
— Ти куриш? Не знав. Ну, на...

Розжарений день над парком
Сконав.

Берези — заблудні русалки —
Відчули, як тихо журба
До них підкрадалася. — Жалко
Знайомої птахи? Ганьба! —

Густіла блакить вечорова.
— Наказ є наказ. — І вишняк
Тайком вишелестував змову
Листів'ям. — А з совістю ж як?—

— Ну, маєш. Правдива образа.
Та скінчим пекольний сей джаз:
Ти лиш виконавець наказу,
І мусиш сповняти наказ! —

— Облиш мене, хочу побути
Нарешті сама... —
...Дзвеніла, мов ковані пута,
В ушах металева пітьма.

Дзвеніла, здалося, зухвало
Тепер, як тоді, тишина,

Коли у диму грохотала
Недавно погасла війна.

Уява шляхами шугнула
Далеко розгублених літ.
Як сон, уставало минуле:
І юні осипаний цвіт;

І ночі напружені праці —
Хиткої непевности хліб;
Суворі вузли конспірацій
На трасах підпалених діб;

І трупи, прострілені нею,
Безжально — в кривавій імлі,
Щоб вільно ходити землею
І жити щоб на вільній землі,

Бо знала: не здавсь тобі ворог —
Бери його в смертний полон!
Закон цей — сьогодні і вчора,
І завтра — цей самий закон...

І сумніву в цьому немає.
Проблема — у логіці дій.
Про неї не завжди питає
Сліпа веремія подій.

І ось у легкім шелевінні,
Спокої, що мирно заліг,
Відчула конфлікт із сумлінням
Ця дівчина чорних доріг...

Ларисо! Без слова тобі я
Долоню кладу на плече.
Ми ж поруч напевно в зав'язях
Стояли шалених ночей.

Можливо умерли ми поруч,
Живими пішовши у світ...
Ларисо! Думок твоїх море
Мені не байдуже, як піт

І кров рядового солдата
На зморної битви путях,
Що звук у атаки жбурляти,
Як іграшку, власне життя.

Я знаю роздвоєння муку
На просмиках тонкої гри.
Я брав себе сто раз у руки,
Ти теж себе зараз бери.

Ти ж бачиш: затягнена тьмою
Півкуля землі голуба...
Це наша тривога з тобою,
Це — нам не знайти супокою...
Це наша цинічна доба!

І ось ти встаєш, і повільно
Ступаєш. І те, що взяла
На себе сама добровільно
Готова зробити. І мла

Над парком спорожненим висне,
І ночі зависла вуаль...

Ларисо! Схвильована лісне,
Моя невмолима печаль!

IV

В сокотання ріки, що, бурхлива, не знала спокою
Уплітався розмови струмок. — І чому ти мені,
Я не знаю, Ларисо, здається близькою-близькою...
І чому ти не Віра?

—Коханка?

— О, ні!..

Він дививсь, Омелян Чередник, у розлоге простір'я.
Дуги брів його — бачила — сходились міцно. І ось
Заяскрили озера очей. І німе надвечір'я
Йй здалося тривожним, суворо-нещадним здалось.

Уявила, як постріл у тиші застояній хрясне,
І по кручі покотиться труп. І опівніч сира
Заглядатиме в очі, погашені нею дочасно...
— Це була не коханка, а рідна сестра.

Ось, мов бачу: базар опустілий... Тремтить карооке,
І питає: „А що ж нам тепер?“ Спалахнули вогні...
Ніч закралася в місто... Ох, ніч ця тридцятого року!..
Йй лиш сім... Що могла вона знати?.. Сімнадцять—мені..

Я усе розумів: на далекого міста базарі
Мусів кинути батько дітей, щоб ішли у життя,
Щоб жили десь, не звідавши пекла Колимської кари,
І не знали, як рід розбредеться його без пуття...

Під десятками прізвищ в заулках країни жили ми...
Дітбудинки... Тепло вуркаганських притулиць... Журба...
Через рік... Я її загубив... Ах, не варто глухими,
Хоч в уяві проходить стежками, де квітне злоба... —

Він сидів, охопивши долонями скроні, на кручі,
Як розпука, утілена майстром у сірий граніт.
І, здавалось, він мертвий, і більше не чує гримучих
Поворотів ріки, всім еством залишивши цей світ.

І коли, повернувшись до себе з задуми важкої,
Як вертається гість у свій дім, опітніле чоло
Він підніє і оглянувся. — Ларисо! — її над рікою
Поруч нього уже не було.

V

Як можна спокійно заснути,
Здушивши тривогу, коли
І нерви до крику напнуті,
І думи тебе облягли.

Горить у гарячому ліжку
Важка, як чужа, голова...
І тут не допоможуть ні книжка,
Ні щирі розради слова,

Ні маку настояний трунок
З чиеїсь легкої руки...
Тобі увижаються труни,
І полум'я й хижі полки,

І люди, засмучені люди...
Над Уманню ночі пільма...
— Хай славиться куля, що груди
Ворожі пройма! —

Шепочеш. І раптом: „Дострілить?..
Не варто стріляти...” „Ти свій?..” —
Вривається в думку, як стріли
У серця окомок живий.

Затиснута в зради лещата
Вертається днів суєта...
І раптом: „Умієш тікати?..
Світанок... Четверта...”

Густа

Пилюга доріг посивілих
Минулим зрина у очах...
Ти — птиця, що гордо і сміло
Кружля по широких світах.

Ти — сум непроглядний і чорний.
Ти — вся сторозтерзаний гнів.
І ось ти, як сонце надгорне,
Стоїш у сплетінні років.

І ще раз Андрія шукати
Пускаєшся, й віриш у час
Жаданої стрічі. Одна ти
Пливеш, як самотній баркас,

В міжлюддя, як вітка вишнева
У хвилях мутної ріки...

Ти бачиш блукання зореві
І хліба окрайці гіркі;

І юности вистиглі брости
Ти чуєш, як добрий напій...
Події і зміряний простір
Замкнулись в уяві твоїй...

Четверту і п'яту, і сьому
Рахує вежа за вікном...
Удари німіють... І втома
Тебе заворожує сном.

І спогадів пізня хурделя
Щеза, як померклі вогні...
Солдатом у сірій шинелі
Світанок стоїть у вікні...

Я може в цю пору над віршем,
Схилившись, чув, як земля
Ояснені крила все ширше
І ширше в степу розкриля;

Як зір перламутри квітчасті
Губилися в просині піль,
І марили люди про щастя
Від мене — за тисячу миль.

І тільки не знав, що у тебе
Важке бороття і ві сні ...
Мов недруг, насумрилось небо
І гурми дерев мовчазні...

Ти йдеш... Стугонить громобою
У хмарах розірваних мідь:
— Хай валиться шлях під тобою!..
Хто зрадив — не може ходити! —

Ступаєш... Полошається віти.
І чуєш докору їх крик:
— Збираєшся довго ще жити?
Хто зрадив — хай згине повік! —

Проходиш... І камінь дороги
У сірій зібгався відчай:
— Твої скам'яніють хай ноги!..
Хто зрадив — мене оминай! —

Спинилась... І родиться слово —
Огрудки шепочуть малі:
— Ти зрадила землю Дніпрову...
Хто зрадив — не стій на землі! —

І небо й земля — як погуба...
Дерева і камінь — одно...
Іде провідник і крізь зуби:
— Советського зілля зерно! —

Ти мучишся. Мукою дишеш.
І ось уривається в сон,
У кут зачарований тиші
Настирний дзвінок: телефон!

Схоплюєшся. Чуєш холодний паркет під ногами.
— Так, я... Що? Я слухаю... Справа?

Буду. Я з'явлюся, як світла у темряві пляма...
Гер-р-осві слава!

VI

Фіранка тремтіла. Муть важезна
Туману стояла сіро-біла.
У шибі з'явився хтось і... щезнув.
Фіранка тремтіла.

Упершись ліктями в столик,
Ти голову стисла важку
В долонях, нечувано квола,
Якою на куцім віку

Не думала й бути ніколи,
Стерінки злистаючи днів.
І він, заокруглений столик,
Від болю твого заскрипів.

І ось ти (Ларисо, навіщо?)
Береш олівець... Що ж, пиши...
Я чую: неспокій зловіщий
В моїй виростає душі.

Не зможу твій крок засудити...
Не зможу тебе й оправдати...
Ох, край мій, столочене жито,
Устелена трупами гать!

Я бачу прийдешнього муку
Давучу, як смертна петля...

Мій краю! Весна і розлука.
Моя анархічна земля.

Утіха. Скривавлена мати.
Борів перозгаданий свист...
Ларисо! Не треба писати,
Порви недописаним лист!

Але ти не чуєш. Відчаю
Роз'ятрена хмелем їдким,
Іще раз рядки пробігаєш
Очима. Скорботні рядки!

...Найдорожчий мій брате Андрію! Можливо—не треба
Цих уперше й останнє карбованих нервами слів,
Цих із серця бентежного видертих літер до тебе,
Щоб ти знав це і мучивсь, і може безумно жалів...

Так, ми стрілись нарешті... Це — дійсності правда

[сувора...]

Я безсила себе побороть... І рятунку нема:
На пекельної гри шахівниці ти значишся — ворог,
І я мушу забити тебе або згинуть сама.

Це не шал божевілья. Це правда кричить божевільна...
Хай хтось радісно втішиться... Сміхом заллється...

[Нехай!]

Я іду послідовно і чесно крізь ночі свавільні...
Прощавай!..

Згортаєш папір і виходиш.
Бредеш без нікого, сама

У повінь тремку прохолоди,
У вогкий німецький туман.

Панелі, панелі, панелі...
Профарблений осінню сад...
За містом гримить парабелюм —
Тобі не вертатись назад.

VII

Він у мене тепер у руці...
Форальберзька за вікнами ніч.
І вітри — із дороги гінці
Шелестять про недавнє мені.

Як я хочу, щоб все це було
Тільки видумки повість гірка,
І ніколи, як чортове зло,
Не стояла проблема така.

25 XI 46 і 13 VIII 1950.

НІЧНИЙ ГІСТЬ

У пізню ніч гуде гарячий рій,
Не рій — людськеє збіжище в підвалі.
— Гей, дівко!

— Чуєш?

— Люди ми бувалі —

Вогню з питвом у келіхи підлий!

Туте, мов бресть, зринає між столів
Дівча, як зваба пристрасти гріховна,
Та лиш не пісня — туга невимовна
Кричить у хриплих двадцять голосів.

Старий підвал гуде. Лиш він, грабар,
В думок гірких некучому полоні.
Він сам. Схиливсь на кволому ослоні
Увесь, як гнів, призначений для кар.

— Ха-ха! Грабар упивсь.

— Облиш!..

— Нехай

Забуде днів осквернених оману.
І знов про чорну хмару з-за лиману
Та вічний сум та моторошний край

Пісенне море гра.

— Агей, агей,

Дівчисько, в горлі сухо!

— Здорові будьте! — вилуцилось глухо,
І гамір стих. І двадцять пар очей

Вп'ялося в постать гостя, що, як тінь
З'явився, хистко ставши на порозі
В розкритих дверях. Ніч пливла в облозі
Пожеж, яким скорялась далечинь.

— Дивіться (руку він простяг туди,
В завмерлу ніч, що видно із підвалу)
Дивіться, муки гореч небувалу
Прийма країна слави і біди!

— Ходіть, ждемо вас... Ждем якраз тепер...

— Ти хто такий?

— Скажи нам, хто?

— Людина.

— Ха-ха!

— Безумство!

— Це не та година,

Щоб ти зробив щось — мрійник і позер.

— Безвольців кодло! Як вас на ім'я
І хто ви? — Гість тремтячою рукою
Утер своє чоло. — Так хтож зі мною?
— Я!

Увагу всю, очей іскристих жар
На мить юрби до себе прикувавши,
Із-за стола рішуче, як і завше,
Підвівсь грабар.

— Я йду з тобою... — й раптом, мов знеміг,
Спинивсь грабар-бездомець:
Звалившись, тяжко дихав незнайомиць,
Тривожний гість, з лицем блідим, як сніг.

І гурт п'яниць обстав, мов диво з див,
Прихідня. І тепер лиш кожен рану
Його чола укмітив пребагряну
І в чорну продаль очі перевів

З дверей розтібнутих. В кільці заграв
Кипіла горда мужність на дорозі.
Вмирало місто. Ніч пливла в тривозі.
І бою гул за вежами стояв.

КОЛИСКОВА

Щезло шамріння кругом,
Ніч, мов тигриця, дріма.
Тихо, так тихо за нашим вікном,
Чуєш? — нікого нема.
Стомлені ж вії закрий,
Хлопчику всміхнений мій.

Хай тобі сниться, що ти
З левом ідеш по стежках
Кручених зворів, тих зворів густих,
Де не шушурхне і птах...
Місяць встає з-над Дніпра —
Спатоньки ж, спати пора.

Хай тобі в'явиться змій,
Сам ти — летиш на коні,
Меч розсікає обосічний твій
Змія на чорному пні...
Вже заросились степи
Спи ж, моє золотко, спи.

Спи і не бійсь, коли кров
Наша в примарах спливе.
Світ цей — не ласка, прощення й любов,

Схибиш — живим не назве...

Казкою мріє твій край,

Міцно засни, засинай.

Змії вже сплять і леви,

В тишу прибралась земля,

Роси блищать та й блищать у траві,

А над тобою, вірля,

Втіхо, відродо моя —

Місяць і я.

Місяць і я.

В Р Е Й Д І

Рукою схопившись за груди,

Політвиховник упав:

— Хай нації... Вільні повсюди...

Хай наша живе УПА! —

Мішались бійці і дерева,

І сніг, і гранатний дим,

І більшала, більшала пляма рожева,

Не пляма —

Червона плахта під ним.

То кров! А йому ж от здалося —

Вино (не своє й не тут):

В Нью-Йорку вино розлилося

Під окрики: very good!

І дим, ой, не дим то з гірким перегаром —

Здалось — то за сотні миль,

Спокійно всміхнувшись, сигару

Нову запалив Черчіль.

А берест шумів над повстанцем,

У тиші німій хилився,

Де ранок — не сонця рум'янці —

Холодний туман розлив.

Повстанець смертельно здригнувся:
В очах туманів Дніпро...
Димуча земля у гробу вся
І він — її плоть і кров...

Устав би та встати не може.
І чує він сміх і зна —
То регіт Хрущова ворожо,
Злорадно над ним луна...

Повстанець затискує зуби,
Повзе, щоб своїх знайти...
— Мій бересте... Дерево любе...
Мене розумієш ти...

Ти краще мене розумієш
За світ цей... За всіх нікчем... —
Обхоплює стовбур і мліє
Під берестом.

— Що ж, несем!—

Його хтось бере й підіймає,
Говорить... І зна вже він:
То друг з туркестанського краю,
Другий — Білорусі син.

Зідхнув, обіпершись об друзів.
Здавалося й біль пройшов.

І лиш рожевіла в засипаній снігом ярузі,
Як журна калина у лузі,
Його невмируща кров.

Д О Ч К А З А Л И Ш И Л А Ц И Д У Л К У

Прокинетесь — мене уже не буде...
У вікнах — ніби смуток, мла...
Неспокій розколише груди:
Пішла!
Ну, як вам передать, єдина,
Що є не для забав путі
І місяя людини
У зрушенім до дна житті;
Що зріє по яругах сірих,
Мов досвітів п'янкх сім'я,
В шоломі непомильна віра
І право на людське ім'я;
Що дійсности тавро звіряче
Не скине з рахівниці днів
Оспалого рука тремтяча,
Молитва і проклін рабів?
Мій крок (його ніхто не стрима!)
Проріже мряковінь густу.
Бунтарством одержима
Я іншої доби вістун.
Що ж, мамо, не вернись — пробачте
За вкрадений розлуки час,
І тільки не тужіть, не плачте —
Найбільше я любила вас...

В Е Ч О Р И

Із безбережжя гранатових вечорів,
Що наливаються, немов би виноград,
З-понад захльосканих вітрами естокад
Переліхтарених портів;
З-над кам'яниць, з-над тополиної краси
Та нетряного бездоріжжя та розпуть,
Немов зухвальство, устають
Несамовитої відваги голоси.
Квадрат кімнати розсувається, зника...
Перед тобою не гіпнотика оман:
Портів туман,
Чиясь із бравнінгом піднесена рука
І знов туман,
І у фіналі — закривавленість гірка.
І ось, здається, просуремила сурма
Біля охоплених пожежею узвиш.
Ти не живеш, ти обезумлений летиш
На перехрестя, де закорилась тьма,
Летиш в обійми тополиної краси,
У неспокійну і зрадливу первопуть,
Де все, здається, устають,
Перекликаються,

Пливають

Твоїх ровесників безстрашних голоси.

М О Г И Л А Б Е З І М Е Н Н О Г О

Вовчисько чорний-чорний крався з бору,
Немов сочив щоденну здобич.
І ось стрибнув у мляву млу простору
І зник, розтав. З його подоби
Лишилась темінь. Зорі — вовчі очі.
Це — вечір.
Над шляхом рути зелень. Дуб шепоче
Тропар, зігнувши стан старечий.
І тільки він. Нікого більш навколо.
Він — хрест і батько сина,
Що тут, в його підніжжі, спить. Півколо
Накреслив пугач. І години,
Мов чорні краплі в безвість, кануть тихо
Над вічним сном сміливця. Спокій.
Ніхто не скаже: траур це чи втіха
У тьмі глибокій.
Могила — тільки мстивий розріст рути.
Та саме тут, у білій тозі,
Пресвітлий ангел з тьми усе розкути
Бере почин своїй дорозі.
Один лиш крок його — сіріє темінь,
І другий крок — горить черлень.
І тут кінець моїй химерній темі —
Навколо сонце. День.

З М І С Т

	Стор.
Путь вірних	5
Тарас Шевченко	7
О. Ольжич	8
Останній поєдинок	10
Слово про Позичанюка	13
Із зошита підпільника I.	15
II.	16
III.	18
IV.	19
V.	20
VI.	21
VII.	22
Парабелюм Лариси Гук	23
Нічний гість	38
Колискова	41
В рейді	43
Дочка залишила цидулку	45
Вечори	46
Могила безіменного	47

